

Συνέντευξη του Μητροπολίτη Βολοκολάμσκ Ιλαρίωνα στην εφημερίδα «Soiuznoje veche»

Πρόσφατα ο Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ Ιλαρίωνας, Πρόεδρος του Τμήματος Εξωτερικών Εκκλησιαστικών Σχέσεων του Πατριαρχείου Μόσχας, πραγματοποίησε επισκέψεις σε μέρη σημαντικά για την Ορθοδοξία: το Πατριαρχείο Πεκίου (Κόσοβο και Μετόχια) για την ενθρόνιση του Πατριάρχη Σερβίας Ειρηναίου, και στην παλαιά Μτσχέτα της Γεωργίας για τους εορτασμούς της 1700ής επετείου της ανεγέρσεως του Καθεδρικού Ναού Σβετιτσοβέλι και την χιλιετία της ανακαινίσεως αυτού. Ο Σεβασμιώτατος δέχθηκε να απαντήσει σε ερωτήσεις της εφημερίδας «Soiuznoje veche».

– Σεβασμιώτατε, η εφημερίδα μας δίνει μεγάλη έμφαση στα διεθνή θέματα, στην πορεία των σλαβικών και άλλων ανατολικών χριστιανικών λαών. Πείτε μας για την επίσκεψή σας στα Μετόχια, τα οποία ελέγχονται σήμερα από τους Αλβανούς του Κοσόβου.

– Οι πόλεις της Μτσχέτας και του Πεκίου είναι πασίγνωστα στον Ορθόδοξο κόσμο σύμβολα των Ορθόδοξων Εκκλησιών Γεωργίας και Σερβίας αντίστοιχα. Εκεί ήταν έδρες των παλαιών Πατριαρχείων και ιστορικά κέντρα όπου διαμορφώθηκε και αναπτύχθηκε η εθνική ορθόδοξη παράδοση. Μέχρι σήμερα παραμένει ζωντανή η Ιερά Παράδοση αυτών των Εκκλησιών, που συνδέεται με τον Καθεδρικό Ναό Σβετιτσοβέλι και το Πατριαρχείο Πεκίου. Αυτές είναι η διαχρονικές πνευματικές ρίζες, οι οποίες τροφοδοτούν το δένδρο της Σερβικής και Γεωργιανής Ορθοδοξίας.

Εάν κάνουμε αναφορά στο Πατριαρχείο Πεκίου, εκεί ήταν όπου ανέκαθεν πραγματοποιείτο η τελετή αναρρήσεως των Αγιωτάτων Πατριαρχών Σερβίας στο Πατριαρχικό Θρόνο. Στις μέρες μας πραγματοποιούνται δυο ενθρονίσεις των Προκαθημένων της Σερβικής Εκκλησίας, μια από τις οποίες στο Βελιγράδι αμέσως με την εκλογή, ενώ η άλλη στο Πέκιο. Η επίσκεψή μου έγινε με αφορμή τη συμμετοχή στη δεύτερη ενθρόνιση ως επικεφαλής της αντιπροσωπείας της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας.

Στις πανηγυρικές εκδηλώσεις στο Πέκιο συμμετείχαν αντιπροσωπείες όλων των κατά τόπους Ορθόδοξων Εκκλησιών ενώ δυο από αυτές, Κύπρου και Τσεχίας και Σλοβακίας, εκπροσωπήθηκαν από τους Προκαθημένους αυτών. Η λειτουργία στον Ιερό Ναό Αγίων Αποστόλων τελέσθηκε στις γλώσσες: Σλαβική, Ελληνική, Αραβική, Γεωργιανή, Ρουμανική, Αλβανική, Τσεχική και Αγγλική. Κατά τη διάρκεια αυτής με συνόδευε συνεχώς ένα θερμό και χαρμόσυνο αίσθημα της καθολικότητας της Εκκλησίας, η οποία, σύμφωνα με τον Απόστολο Παύλο, είναι ένα σώμα, όπου *είτε πάσχει έν μέλος,*

συνπάσχει πάντα τὰ μέλη, εἴτε δοξάζεται ἐν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη (Α Κορ. 12. 26).

Η τελετή ενθρονίσεως πραγματοποιήθηκε κατά τη Θεία Λειτουργία. Οι Μητροπολίτες Μαυροβουνίου και Παραθαλασσίου Αμφιλόχιος και Ζάγκρεμπ και Λιουμπλιάνας Ιωάννης ανέβασαν τον Αγιώτατο Πατριάρχη Ειρηναίο στον ιστορικό θρόνο των Πατριαρχών Σερβίας. Όπως και όλοι οι προσκεκλημένοι ευχήθηκαν στον Αγιώτατο Πατριάρχη Ειρηναίο.

Αυθημερόν ο Προκαθήμενος της Σερβικής Εκκλησίας δέχθηκε την αντιπροσωπεία μας. Μιλήσαμε για τη μακράιωνη φιλία των δυο Εκκλησιών. Ο Πατριάρχης Ειρηναίος μετέφερε την ευγνωμοσύνη του στον Αγιώτατο Πατριάρχη Κύριλλο για τη βοήθεια της Ρωσικής Εκκλησίας στους Σέρβους αδελφούς.

– Με απόφαση των διεθνών δυνάμεων KFOR η ευθύνη για την προστασία των εναπομεινάντων Ιερών Μονών του Κοσόβου μεταφέρεται σταδιακά στην αστυνομία του Κοσόβου. Είναι κατάλληλη αυτή η προστασία; Μήπως ελλοχεύει ο κίνδυνος νέων επεισοδίων;

– Άκουσα ότι ανάμεσα στους αστυνομικούς του Κοσόβου υπάρχουν αρκετά πρόσωπα, τα οποία συμμετείχαν δραστήρια στα πογκρόμ του 2004 εναντίον των Σέρβων. Αυτοί οι άνθρωποι είναι υπεύθυνοι των καταστροφών, εμπρησμών και βεβηλώσεων των Ορθοδόξων Ιερών Ναών και Μονών. Είναι κατανοητό, ότι πολύ δύσκολο οι Ορθόδοξοι κάτοικοι της περιοχής να εμπιστεύονται την προστασία των παλαιών ιερών και οσίων σε αυτές τις δυνάμεις.

Αυτός είναι ο λόγος γιατί συμμερίζομαι τους φόβους εκείνων, οι οποίοι θεωρούν ότι η αποχώρηση των ειρηνευτικών δυνάμεων από το Κόσοβο και τα Μετόχια θα έχει πολύ αρνητικά αποτελέσματα για τη Σερβική μειονότητα.

– Πως ζουν οι Σέρβοι στους θύλακές τους στο βόρειο Κόσοβο; Υπάρχει μέλλον για τα παιδιά τους; Όπως τυγχάνει γνωστό μια από τις τελευταίες ενέργειες της αυτοκηρυχθείσης διοίκησης της Πρίστινας εναντίον του σερβικού, που ήταν η καταστροφή σταθμών βάσεων που ανήκαν στους Σέρβους παρόχους κινητής τηλεφωνίας, έγινε λίγο πριν την ενθρόνιση του Προκαθημένου της Σερβικής Εκκλησίας στην Ιερά Μονή Πατριαρχείο Πεκίου.

– Όσον αφορά το μέλλον των σερβικών θυλάκων είναι δύσκολο να πούμε κάτι συγκεκριμένο. Ο αριθμός των δυνάμεων του KFOR μειώνεται και οι αρμοδιότητες αυτών σταδιακά μεταφέρονται στην αστυνομία του Κοσόβου. Όλοι εμείς θυμόμαστε καλά την κατάσταση του 2004, όταν πολλές σερβικές οικογένειες δεν είχαν άλλη επιλογή εκτός από το να εγκαταλείψουν το Κόσοβο σε

προσπάθεια να διαφύγουν από τη βία των ανταρτών. Υπ'αυτές τις συνθήκες είναι δύσκολο να υπολογίσεις σε οποιαδήποτε εγγύηση για την ασφάλεια των σερβικών θυλάκων και Ιερών Μονών. Του λόγου το αληθές αποδείχθηκε όταν έμαθα πως κατά την έξοδο από την πόλη του Πεκίου τα λεωφορεία με Σέρβους προσκυνητές, οι οποίοι επέστρεφαν από την ενθρόνιση του Πατριάρχη Σερβίας, δέχθηκαν επιθέσεις με πέτρες.

– Ποιος ασχολείται με διαποίμανση των Σέρβων του Κοσόβου οι οποίοι μένουν στους θύλακες; Υπάρχει ελεύθερη μετακίνηση για να πάνε στη Σερβία; Πως μπορεί κανείς να επισκεφθεί μοναστήρια στο έδαφος ελεγχόμενο από τους Αλβανούς του Κοσόβου; Επικοινωνήσατε με τους μοναχούς του Κοσόβου;

– Στο έδαφος του Κοσόβου και των Μετοχίων ευρίσκεται επαρχία Ράσκας και Πριζρένης της Σερβικής Ορθόδοξης Εκκλησίας. Προσωρινή διαποίμανση αυτής ανέλαβε ο Μητροπολίτης Μαυροβουνίου και Παραθαλασσίας Αμφιλόχιος, ο οποίος επισκέπτεται τακτικά αυτή την περιοχή, συνεπικουρούμενος από τον Επίσκοπο Λιπλιάνας Θεοδόσιο, ο οποίος μένει μόνιμα στο Κόσοβο και ταυτόχρονα διατελεί Ηγούμενος της Ιεράς Μονής Βισόκιγιε Ντετσάνου.

Αυτή τη στιγμή Σέρβοι κληρικοί κυκλοφορούν στο Κόσοβο και τα Μετόχια υπό την προστασία των δυνάμεων KFOR και απολαμβάνουν του δικαιώματος να μεταβούν ελεύθερα στη Σερβία. Δυσκολεύομαι να φανταστώ τι είδους προβλήματα θα αντιμετωπίζουν οι κληρικοί μετά την αποχώρηση των δυνάμεων KFOR από το Κόσοβο και τα Μετόχια. Ένας σεβαστός αριθμός λαϊκών έχουν ήδη αναχωρήσει από το Κόσοβο και η ζωή μέσα στους χώρους των παλαιών Ιερών Σκηνωμάτων περνάει υπό την προστασία των αλλοδαπών σε διαρκή αναμονή νέων απειλών. Εντατικοποιείται η πίεση σε βάρους των Μονών και αυτό δε μπορεί παρά να προκαλεί ανησυχία.

Πριν από ένα χρόνο κατά την επίσκεψή μου σε μερικές Ιερές Μονές του Κοσόβου και των Μετοχίων, καθώς και αυτή τη φορά επισκεπτόμενος την Ιερά Μονή Ντετσάνου και το Πατριαρχείο Πεκίου, είχα επικοινωνία με Σέρβους μοναχούς. Έμεινα ιδιαίτερα εντυπωσιασμένος από τη γενναιότητα και το ηθικό τους. Η ίδια η παρουσία τους σε αυτή τη γη αποτελεί συνέχεια των αγώνων εκείνων των αγίων, οι οποίοι κάποτε κοπίασαν για να στερεώσουν την Ορθόδοξη πίστη στη Σερβία.

– Η Ορθόδοξη Κύπρος έμεινε χωρίς τα βόρεια εδάφη της, περισσότεροι από 500 Ιεροί Ναοί καταστράφηκαν, η τύχη εκείνων όσοι απέμειναν είναι αξιοθρήνητη. Μετά την τριακονταπενταετή κατοχή ελάχιστη ενημέρωση υπάρχει στον κόσμο επί του θέματος, παρόλο που η λεγόμενη Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου δεν αναγνωρίστηκε από κανένα εκτός Τουρκίας. Μήπως το Κόσοβο και τα Μετόχια επίσης κινδυνεύουν από την παρόμοια ελλιπή ενημέρωση, λαμβάνοντας

υπόψη ότι τη νεοσύστατη Δημοκρατία του Κοσόβου αναγνώρισαν οι 70 χώρες; Κατά τη γνώμη σας, τι πρέπει να γίνει, για να αποφευχθεί η πληροφοριακή απομόνωση του Κοσόβου και των Μετοχίων.

– Απ' όσα γνωρίζω, κατά το παρόν στην Κύπρο γίνεται, έστω και με ορισμένες δυσκολίες, η αναζήτηση πολιτικών τρόπων επανένωσης της νήσου. Πρόσφατα επαναλειτούργησαν μερικοί Ιεροί Ναοί της Βόρειας Κύπρου και ειδικά το προσκύνημα του Αγίου Αποστόλου Βαρνάβα στην ομώνυμη Ιερά Μονή. Δυστυχώς στο Κόσοβο παρατηρείται η αντίθετη τάση και πρέπει να ληφθούν δραστήρια μέτρα σε διεθνές επίπεδο, ώστε να μην αποκρύβεται η αλήθεια για την κατάσταση εκεί, αλλά να είναι προσιτή για όλους.

– Τι είδους βοήθεια παρέχει η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία στην Εκκλησία της Σερβίας σχετικά με τα προβλήματα του Κοσόβου και των Μετοχίων; Υπάρχει ελπίδα αναβίωσης αυτής της περιοχής εντεταγμένης στη Σερβία, άλλωστε από την ιστορία γνωρίζουμε ότι αυτές οι χριστιανικές περιοχές υπέφεραν επανειλημμένως από τους κατακτητές, αλλά κάθε φορά η κατάσταση άλλαζε ριζικά.

– Σε όλη τη διάρκεια της γιουγκοσλαβικής κρίσεως το Πατριαρχείο Μόσχας στήριζε τη Σερβική Ορθόδοξη Εκκλησία. Ίσως όλοι θυμούνται όταν κατά τις ημέρες του Πάσχα του 1999 το Βελιγράδι βομβαρδίστηκε από τις δυνάμεις του ΝΑΤΟ ο Αγιώτατος Πατριάρχης Μόσχας και Πασών των Ρωσίων Αλέξιος Β΄ μετέβη προσωπικά στη σερβική πρωτεύουσα για να στηρίξει τους Σέρβους αδελφούς. Τέλεσε συλλείτουργο μαζί με τον Πατριάρχη Σερβίας Παύλο στον υπό κατασκευή τότε Ιερό Καθεδρικό Ναό Αγίου Σάββα στο Βελιγράδι.

Ο μακαριστός Πατριάρχης Αλέξιος δεν παρέλειπε καμία ευκαιρία για να υποστηρίξει τη νομιμότητα της σερβικής θέσεως σχετικά με το καθεστώς του Κοσόβου και των Μετοχίων ενώπιον της διεθνούς κοινότητας. Κατά την επίσκεψή του στο Στρασβούργο το 2007 αναφέρθηκε στο θέμα στα πλαίσια της ομιλίας του στη συνεδρία της Γενικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης. Η συμμετοχή της Ρωσική Εκκλησίας έτυχε υψηλής εκτίμησης εκ μέρους των Σέρβων αδελφών μας. Οι Αγιώτατοι Πατριάρχες Σερβίας Παύλος και Ειρηναίος επανειλημμένως εξέφρασαν την ευγνωμοσύνη τους τόσο για την ηθική υποστήριξη, όσο και για άλλες μορφές της βοήθειας, λ.χ. για την αποδοχή των Σέρβων φοιτητών σε προγράμματα σπουδών στα θεολογικά εκπαιδευτικά ιδρύματα της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας.

Πως θα εξελιχθεί η πορεία του Κοσόβου και των Μετοχίων; Καθώς φρονώ, η πιο εύλογη και εξαντλητική απάντηση είναι η εξής: «Όλα είναι στα χέρια του Θεού». Εμείς, στη Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία ελπίζουμε ότι με τις πρεσβείες των αγίων, οι οποίοι ασκήτευσαν στην περιοχή, οι αδελφοί μας θα αντέξουν στις σκληρές δοκιμασίες.

– Σεβασμιώτατε, πείτε στους αναγνώστες μας για τους εορτασμούς χιλιετίας της ανεγέρσεως του Ιερού Καθεδρικού Ναού Σβετιτσοβέλι στη Γεωργία. Αναφέρατε ότι πριν 30 χρόνια βρεθήκατε στην Πατριαρχική Θεία Λειτουργία στο Ναό όπου συμμετείχατε ως λαμπαδηφόρος. Ποια θέματα συζητήσατε με τον Πατριάρχη Ηλία;

– Οι εορταστικές εκδηλώσεις έλαβαν πράγματι πανορθόδοξες διαστάσεις με τη συμμετοχή, όπως και στο Πέκιο, εκπροσώπων όλων σχεδόν κατά τόπους Ορθόδοξων Εκκλησιών. Καλύτερα από όλους το διατύπωσε ο Αγιώτατος και Μακαριώτατος Καθολικός Πατριάρχης πάσης Γεωργίας Ηλίας στο λόγο του κατά τη Θεία Λειτουργία στον Καθεδρικό Ναό Σβετιτσοβέλι: «Δεν έχει ξαναδεί η Εκκλησία της Γεωργίας μια τέτοια εορτή, διότι όλος ο κόσμος ήταν δίπλα μας». Η αδελφική κοινωνία των Ιεραρχών των κατά τόπους Ορθόδοξων Εκκλησιών στα πλαίσια των παρόμοιων εκδηλώσεων έχει μεγάλη σημασία για τον Ορθόδοξο κόσμο, διότι μας βοηθά να μη λησμονούμε ποτέ ότι όπου και να μένουμε, συγκροτούμε τη Μια, Καθολική και Αποστολική Εκκλησία και καλούμαστε να διαφυλάσσουμε από κοινού την κληροδοτημένη από τα βάθη των αιώνων πολύτιμη κληρονομία της αγίας Ορθόδοξης πίστης.

Δεν περιορίστηκε η επίσκεψή μου στη Γεωργία με τη συμμετοχή στους εορτασμούς στη Μτσχέτα. Κατάφερα να επισκεφθώ επίσης και επαρχίες της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Γεωργίας για να προσκυνήσω τα ιερά κειμήλια και ειδικά τα τιμία λείψανα της Αγίας Ισαποστόλου Νίνας. Επισκέφθηκα τις Ιερές Μονές Αλαβέρντι, Ικάλτο και Νεκρέσι. Η Γεωργία είναι εξαιρετικά ενδιαφέρουσα χώρα από την άποψη του προσκυνήματος, και είμαι ειλικρινά ευγνώμων στους αδελφούς Γεωργιανούς, οι οποίοι έκαναν το παν ώστε αυτό το προσκύνημα να γίνει τόσο περιεκτικό.

Στην Τιφλίδα μας επεφύλαξε εγκάρδια υποδοχή ο Αγιώτατος και Μακαριώτατος Καθολικός Πατριάρχης πάσης Γεωργίας Ηλίας. Τον γνωρίζω από τη νεανική μου ηλικία και κάποτε τον βοήθησα στην ακολουθία. Είμαι βέβαιος ότι η γνωριμία με την Ορθόδοξη εκκλησιαστική ζωή στη Γεωργία εκείνα τα μακρινά χρόνια με επηρέασε σε μεγάλο βαθμό στην επιλογή της πορείας μου. Αυτή τη φορά συζητήσαμε αυτή τη δυσχερή κατάσταση, η οποία διαμορφώθηκε στον Καύκασο για πολιτικούς λόγους. Είναι ανάγκη να σκεφτόμαστε από κοινού για την περαιτέρω ανάπτυξη της εκκλησιαστικής ζωής στη ζώνη συγκρούσεων.

– Κατά την επίσκεψή σας στη Γεωργία πραγματοποιήσατε ομιλία στη Γεωργιανή γλώσσα. Αντιμετωπίσατε δυσκολίες να μιλήσετε αυτή την παλαιά και όμορφη γλώσσα; Στα πλαίσια της συνάντησης με Ιεροσπουδαστές του τόπου μιλήσατε για την ανάγκη της εκμάθησης των ξένων γλωσσών. Γιατί επιστήσατε την προσοχή τους σε αυτό το σημείο;

– Ευχαριστώ τον Θεό ότι κατά τις εκδρομές στη Γεωργία που πραγματοποίησα στα νεανικά μου χρόνια κατάφερα να αφομοιώσω τις βάσεις της Γεωργιανής γλώσσας. Τις γνώσεις που απέκτησα δεν έμειναν χωρίς όφελος. Εκτός από την υψηλή της αισθητική σημασία, η Γεωργιανή γλώσσα είναι πολύ αρμονική και εκφραστική, η γνωριμία με αυτή με βοηθά να καταλαβαίνω καλύτερα τους αδελφούς μας από την Ορθόδοξη Εκκλησία της Γεωργίας και μάλιστα τώρα που είναι ιδιαίτερα σημαντικό καθώς οι Εκκλησίες μας έχουν ιστορική ευθύνη για τη διατήρηση της επικοινωνίας και των σχέσεων καλής γειτονιάς ανάμεσα στους λαούς Γεωργίας και Ρωσίας.

Όσον αφορά τη συζήτηση με τους φοιτητές των θεολογικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της Γεωργίας, δεν επρόκειτο μόνο για τη σημασία της εκμάθησης των ξένων γλωσσών για τον υποψήφιο θεολόγο και κληρικό. Μιλήσαμε για τον πνευματικό βίο, για τη σχέση μεταξύ πίστεως και γνώσεως, για την προσευχή και για τα βιβλία που διαβάζουν. Οι ερωτήσεις που τέθηκαν ήταν σοβαρές και ενδιαφέρουσες και καμία δεν αφορούσε τα πολιτικά.

– Πολλοί προσκυνητές από τη Ρωσία και πιστοί ρωσικής καταγωγής, που μένουν μόνιμα στη Γεωργία συμμετείχαν στις εορταστικές εκδηλώσεις στη Μτσχέτα; Ο Χιτώνας του Κυρίου ο οποίος διαφυλάσσεται κάτω από τον περίφημο Ιερό Ναό Σβετιτσοβέλι είναι άραφος. Γιατί τότε τσακώνονται μεταξύ τους δυο Ορθόδοξοι λαοί, Ρωσικός και Γεωργιανός; Πως βλέπετε την αποστολή της Εκκλησίας για τη συμφιλίωση των ομοπίστων λαών;

– Κατά την επίσκεψή μου για τη συμμετοχή στις εορταστικές εκδηλώσεις στη Μτσχέτα είχα επαφή με τον κληρικό της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας Αρχιμανδρίτη Ρωμανό Λουκίν, ο οποίος είναι υπεύθυνος της διαποίμανσης των Αποδήμων Ρώσων στη Γεωργία. Μπορώ να πω ότι η επέτειος του Σβετιτσοβέλι ήταν γεγονός και για όσους προέρχονται από τη Ρωσία. Ανέκαθεν στη Γεωργία έμειναν Ρώσοι Ορθόδοξοι και στην Τιφλίδα σε μερικούς Ιερούς Ναού ακολουθίες τελούνται ακόμα και στην Εκκλησιαστική Σλαβονική γλώσσα.

Ο Χιτώνας του Κυρίου είναι σύμβολο ενότητας της Εκκλησίας. Οι Ορθόδοξες Εκκλησίες Ρωσίας και Γεωργίας παραμένουν ενωμένες όπως και παλαιά. Αυτό έγινε φανερό για όλους στο διάστημα της διετίας, όταν με την έλλειψη των διπλωματικών σχέσεων οι επαφές μεταξύ Ρωσίας και Γεωργίας επικεντρώθηκαν σχεδόν πλήρως στον τομέα της διεκκλησιαστικής επικοινωνίας. Οι αδελφικές σχέσεις ανάμεσα στους Ορθόδοξους χριστιανούς Ρωσίας και Γεωργίας παραμένουν αυτό το άθικτο νήμα, το οποίο αποτελεί εγγύηση ότι αργά ή σύντομα οι σχέσεις μεταξύ των δυο χωρών και λαών θα επανακτήσουν το χαρακτήρα καλής γειτονιάς.

– Είναι γνωστό ότι τυγχάνετε συνθέτης της εκκλησιαστικής μουσικής. Μήπως αυτή τη φορά έχετε πάρει έμπνευση από τις γεωργιανές ψαλμωδίες;

– Από τα νεανικά μου χρόνια, όταν επισκεπτόμουν τη Γεωργία, αγάπησα την τοπική εκκλησιαστική ψαλμωδία και έκτοτε κάθε νέα επαφή με τη γεωργιανή εκκλησιαστική μουσική μου δημιουργεί εξίσου ισχυρή εντύπωση όπως και πολλά χρόνια πριν. Εκτός από τις αμιγώς καλλιτεχνικές αξίες η γεωργιανή εκκλησιαστική ψαλμωδία αποτελεί οργανικό μέρος του παλαιού Ορθόδοξου πολιτισμού αυτής της περιοχής. Η Γεωργιανή πολυφωνική ψαλμωδία είναι πολύ προγενέστερη της δυτικής ευρωπαϊκής ενώ η μουσική και τα τραγούδια στη Γεωργία κληροδοτούντο από γενεά σε γενεά μέσω της ζωντανής ψαλτικής παράδοσης. Ανεξίτηλη εντύπωση στον προσευχόμενο αφήνουν οι ιδιαίτερες φωνητικές τεχνικές και η χρήση των τόνων, οι οποίοι ευρίσκονται σε πάρα πολύ μικρές αποστάσεις ο ένας από τον άλλο.

Ίσως κάποιες από τις μουσικές εντυπώσεις αυτής της επίσκεψης θα αποτελέσουν κάποτε βάση για ένα νέο μουσικό έργο, αλλά όχι τώρα. Και αυτό είναι διότι με το σημερινό μου διακόνημα του Προέδρου του Τμήματος Εξωτερικών Εκκλησιαστικών Σχέσεων δεν έχω καθόλου ούτε χρόνο αλλά ούτε τη δυνατότητα να ασχολούμαι με τη σύνθεση μουσικής.

Μια πηγή: <https://mospat.ru/gr/news/56320/>